

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Wydawnictwa Szkolne
i Pedagogiczne S.A.
Pomagamy uczyć

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Jak pracować metodą projektów w szkole?

Poradnik dla uczestników Projektu

Opracowanie
Anna Klimowicz

Materiały dystrybuowane bezpłatnie

Wprowadzenie

Metoda projektu jest najbardziej interaktywną metodą nauczania, ponieważ najsilniej angażuje uczniów, a przy tym łączy inne metody i techniki uczenia się. Jest znana i stosowana od 1917 roku w Stanach Zjednoczonych. Najpierw pod pojęciem projektu rozumiano wszelką działalność uczniowską natury praktycznej, nastawioną na wykonanie produktu. Stosowano ją początkowo w nauczaniu prac ręcznych, później w kształceniu rolniczym. Nowy wymiar nadała jej filozofia i pedagogika J. Deweya. Zrodził się wówczas pomysł przebudowy szkoły na zasadzie „metody projektów”. Szkoła taka miała zastąpić tradycyjne nauczanie, nastawione wyłącznie na podawanie usystematyzowanej wiedzy w ramach poszczególnych przedmiotów, zgodne z planem i programem nauczania. Zadaniem nowej edukacji było **nawiązywanie do osobistych doświadczeń dziecka, do przemian zachodzących w środowisku, do najnowszych osiągnięć nauki i techniki**. Nastawiano się na rozwijanie zainteresowań ucznia, kształtowanie aktywnej postawy wobec rzeczywistości, uczenie samodzielności w myśleniu i rozwiązywaniu problemów. Zrezygnowano z systemu klasowo-lekcyjnego na rzecz swobodnej działalności dziecka, której podstawą są jego zainteresowania. W ten sposób metoda projektów stała się drogą realizacji szkoły alternatywnej.

W Polsce zainteresowanie metodą projektów datuje się od 1930 roku, chociaż pierwsze próby jej wdrażania miały miejsce jeszcze przed I wojną światową. Popularność projektów jako metody organizowania pracy znacznie wzrosła w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku i to na całym świecie. W reformującej się polskiej szkole praca tą metodą na nowo zaczęła funkcjonować w latach dziewięćdziesiątych.

Obecnie właściwie w każdej sferze działalności człowieka – technicznej, społecznej, kulturalnej, oświatowej – można spotkać się z tym sposobem organizowania ludzkiej pracy.

Istota metody projektu

W literaturze używa się wielu różnych definicji projektu. Klasyczną definicję oraz charakterystykę metody projektu sformułował W.H. Kilpatrick. Według niego **„projekt to odważne, planowe działanie, wykonywane całym sercem w środowisku społecznym”**. Niezależnie od spraw podejmowanych przez projekt, konieczne jest, aby odzwierciedlał on potrzeby, warunki i specyfikę grupy docelowej, do której jest skierowany i powinien być z nią spójny.

Motorem napędzającym projekt jest zmiana – zmiana w postrzeganiu, w myśleniu, w przyjmowaniu postaw. Projekt ma dostarczać nowej wiedzy, uczyć sposobu jej wykorzystania, rozwijać umiejętności, wpływać na nasze emocjonalne relacje z rzeczywistością.

Najważniejszymi cechami projektu są: jego interdyscyplinarny charakter i samodzielne podejmowanie decyzji przez uczniów.

Moglibyśmy pokusić się o prostą definicję:

Projekt jest terminowym zadaniem, wymagającym podejmowania różnorodnych aktywności, realizowanym samodzielnie przez uczniów, według przygotowanego wcześniej planu.

Oczywiście, ogólne ramy merytoryczne projektu mogą być nakreślone przez nauczyciela, wówczas uczniowie podejmują samodzielnie decyzję o sposobach realizacji określonej tematyki. Nauczyciel może przygotować listę zagadnień do opracowania, a uczniowie sami wybierają te, nad którymi chcą pracować. Można również zaproponować jeden temat, a poprosić uczniów o dowolność i różnorodność form jego realizacji.

Zasadnicze pytanie, jakie powinien postawić sobie nauczyciel decydujący się na pracę tą metodą, musi brzmieć tak: **czy zaproponowana problematyka, zagadnienia, zadania wzbudzą zainteresowanie uczniów, czy podejmą oni pracę nad nimi z zapałem i pełnym zaangażowaniem?**

Metoda projektu ma charakter interdyscyplinarny (wykorzystuje wiedzę i łączy umiejętności z wielu dziedzin, wymaga też znajomości innych metod i technik).

Projekt można realizować w dwóch formach: **indywidualnej** (kiedy uczeń podejmuje i realizuje projekt samodzielnie, ponosząc całą odpowiedzialność za rezultat przedsięwzięcia) oraz **grupowej** (kiedy realizuje go zespół uczniów).

Przygotowując projekt, musimy określić:

- cele (po co to robimy?)
- treść projektu (co jest tematem i zawartością merytoryczną?)
- sposoby (jak to robimy? Poprzez jakie zadania?)
- ramy czasowe realizacji poszczególnych etapów i całości
- środki działania/zasoby (czy i jak można wykorzystać zaplecze, jakim dysponujemy?)
- adresatów/grupę docelową (dla kogo projekt jest przeznaczony)
- wykonawców
- sposoby komunikowania się (komunikacja wewnętrzna - obieg informacji w obrębie zespołu i komunikacja zewnętrzna – media)
- sposoby monitorowania wykonywanych zadań i ewaluacji (oceny tego, co zrobiliśmy)
- sposób prezentacji rezultatów.

Konstruując projekt, dobrze jest odpowiedzieć na podstawowe pytania:

Kto? Co? Dlaczego? Gdzie? Kiedy? Jak?

Projekt, nawet jeśli realizujemy go według czyjś sprawdzony pomysł, nosi w sobie zawsze cechy działania nowatorskiego, jest przedsięwzięciem, które nie powtarza się w identycznej formie.

Nie ma dwóch identycznych projektów!!!

Trudno jest określić z góry rezultaty niektórych kroków podjętych w czasie realizowania projektu. Zdarza się, że projekt w trakcie jego realizacji „dojrzewa”, pojawiają się nowe pomysły, nowe sytuacje, wymagające wprowadzenia zmian. **Zarządzanie projektem oznacza kierowanie nim od pomysłu do ostatecznego zakończenia z jednoczesnym dostosowywaniem go do rzeczywistości.**

Wielu realizatorów projektów różnego typu podkreśla, że w cyklu trwania projektu pojawiają się rozmaite fazy i jedną z nich jest tzw. „czarna godzina projektu” – moment kryzysu, kiedy okazuje się, że coś nie idzie tak, jak to sobie zaplanowaliśmy. Jednak, kiedy tę fazę zdołamy przejść, pierwsze znaczące rezultaty zaczynają przynosić satysfakcję i po chwilowym załamaniu przychodzi czas na „zbieranie oklasków i fajerwerki”.

Moment zakończenia jest wspólny dla wszystkich projektów. Jest nim **prezentacja rezultatów** pracy całego zespołu realizującego projekt. Może to być prezentacja wewnętrzna, dla pozostałych uczniów, nauczycieli lub rodziców. Dobrze jest jednak zaprezentować wyniki pracy całego zespołu na zewnątrz – mieszkańcom, przedstawicielom samorządu lokalnego, zaprzyjaźnionym szkołom.

Prezentacja jest niezbędnym elementem metody projektu, ponieważ stwarza okazję do rozwijania szeregu ważnych umiejętności (wybór informacji, komunikacja z audytorium, zainteresowanie słuchaczy, dobór środków przekazu), jest również motywująca i mobilizuje cały zespół.

Po prezentacji następuje ocena całości zrealizowanego projektu, która ma doprowadzić do sformułowania wniosków na przyszłość:

- co zrobiliśmy dobrze?
- co sprawiało trudności?
- co możemy zmienić, aby w przyszłości lepiej się udało?
- czego się nauczyliśmy?

Projekt edukacyjny ma charakter interdyscyplinarne, obejmuje znacznie większy obszar zagadnień niż tradycyjnie realizowany w ramach lekcji z jednego przedmiotu, jego realizacja wymaga współpracy z innymi nauczycielami. **Zagadnienia, którymi zajmują się uczniowie w ramach projektu wiążą się z programem nauczania, jak też programem wychowawczym oraz profilaktycznym szkoły, są w zasadzie tylko innym sposobem realizacji tych programów.** Często w ramach jednego projektu uczniowie podzieleni na zespoły zajmują się przygotowaniem materiałów, zdobywają informacje, które następnie są punktem wyjścia do rozpoczęcia wykonywania zadań przez innych. Nauczyciel przystępując do realizacji takiego projektu, powinien mieć przygotowany harmonogram.

Cechy dobrych projektów

Powodzenie projektu w dużej, jeśli nie największej mierze, zależy od społecznych umiejętności osób w nim uczestniczących. Zadania, jakich podejmują się uczniowie w projekcie szkolnym, często różnią się od tradycyjnych zadań, jakie zlecają im nauczyciele w ramach różnych przedmiotów. Jeżeli w szkole nie ma tradycji współpracy pomiędzy nauczycielami, jednemu nauczycielowi dosyć trudno jest

zrealizować projekt, który z zasady jest interdyscyplinarny. Praca w projekcie zawiera wiele działań cząstkowych, wymagających posiadania fachowej wiedzy z różnych dziedzin, zdobycia różnorodnych informacji, uruchomienia różnych umiejętności. Uczniowie, aby je wykonać muszą wyjść poza szkołę, kontaktować się z innymi niż nauczyciele dorosłymi, podejmować samodzielne decyzje. Wielu z nich robi to pierwszy raz w życiu. Dobry projekt ma przynieść określony rezultat, w określonym czasie. Kończąc projekt jego realizatorzy powinni mieć poczucie sukcesu, nawet jeśli wynik ich działań nieco odbiega od wyobrażonego w początkowej fazie.

Dobry projekt powinien być rozumiany jako dążenie do zmiany w obszarze wcześniej zdiagnozowanym, określonym jako problem, który mają rozwiązać działania podejmowane w ramach projektu. Ma zachęcać uczniów do robienia czegoś istotnego, potrzebnego, co pomoże zaspokoić ważne potrzeby społeczne. Spróbujmy scharakteryzować istotne obszary projektu, który jest przykładem dobrej praktyki.

Organizacja projektu

Projekt ma być sposobem rozwiązania wcześniej postawionego (przez nauczyciela lub uczniów) problemu. Ma wyznaczony początek i koniec, jasno określone cele i zakłada adekwatne do nich, mierzalne rezultaty; posiada zaplanowane, rozłożone systematycznie w czasie zadania angażujące większą część społeczności szkolnej. Jest interdyscyplinarny i wiąże zadania, jakie mają wykonywać uczniowie z programem dydaktycznym, wychowawczym i profilaktycznym szkoły.

Wpływ projektu na szkołę

Projekt wzbogaca ofertę edukacyjną szkoły, promuje aktywne metody nauczania i uczenia się, wprowadza zmiany w zarządzaniu szkołą, integruje społeczność szkolną oraz szkołę ze społecznością lokalną.

Wpływ projektu na uczniów

Projekt angażuje większą liczbę uczniów, motywuje uczniów do samodzielnej pracy, rozwija umiejętność pracy w zespole, wzbogaca wiedzę i uczy jej wykorzystania w praktyce, kształtuje świadomość uczniów, poszerza ich horyzonty myślowe, czyni bardziej ciekawymi świata zewnętrznego, podnosi poziom umiejętności interpersonalnych i językowych (wzbogaca słownictwo), kształtuje postawę obywatelską, wyzwala przedsiębiorczość, wpływa na zmianę postaw uczniów wobec siebie, partnerów i środowiska. Dzięki realizacji projektu uczniowie zyskują poczucie większej wartości i pewności siebie.

Wpływ projektu na nauczycieli

Projekt wyzwala kreatywność nie tylko u uczniów. Nauczyciel, koordynując pracę uczniów, ma okazję oderwać się od rutynowych czynności. Może zaproponować uczniom różne nietypowe sposoby i miejsca zaprezentowania osiągniętych przez nich rezultatów. Zapraszając różne osoby do współpracy w projekcie, może nawiązać ciekawe, pozaszkolne znajomości. Udzielając informacji o projekcie do mediów, może stać się osobą lokalnie rozpoznawaną bardziej niż dotychczas. Dzięki umiejętnemu koordynowaniu projektu rośnie jego autorytet, a co za tym idzie wzrasta pewność siebie i stopień zadowolenia z pracy. Ponieważ projekt jest przedsięwzięciem niepowtarzalnym (nawet, jeśli jest to projekt o tej samej tematyce realizowany przez inną klasę, rezultaty będą zupełnie inne), dostarcza nauczycielowi nowej interesującej wiedzy o świecie.

Dla wielu nauczycieli to szansa na doskonalenie metod pracy, wprowadzenie nowych technik nauczania, doskonalenie umiejętności pracy zespołowej, podniesienie poziomu umiejętności interpersonalnych.

Wpływ projektu na współpracę szkoły ze środowiskiem lokalnym

Projekt zachęca do zaangażowania rodziców uczniów, lokalne władze oświatowe i samorządowe, rozwija współpracę szkoły z mediami, lokalnymi instytucjami i przedsiębiorstwami, kształtuje pozytywny wizerunek szkoły; sprawnie zrealizowany przysparza szkole prestiżu.

Zasadnicze kroki w realizacji projektów

Krok 1. – Ustalenie obszaru, jakim chcemy się zająć

Zacznij od przejrzania realizowanego przez siebie programu nauczania oraz podręczników, z jakich korzystają Twoi uczniowie. Zastanów się, czego chciałbyś nauczyć swoich uczniów, do czego ich przekonać, w jakie kompetencje wyposażyc. Sformułuj swój cel, który odniesie się do tego, czego chcesz, aby uczniowie nauczyli się, realizując ten projekt

Pomyśl, w jakie działania mogą zaangażować się uczniowie, aby osiągnąć postawiony przez ciebie cel – o czym uczniowie powinni się dowiedzieć, co mogłoby zmienić się na lepsze w postawach, jakie reprezentują, co mogą zrobić sami, a z czym powinni zwrócić się do wybranych dorosłych. Przeanalizuj pod kątem przyszłego projektu założenia programu wychowawczego i profilaktycznego szkoły.

Następnie spróbuj dokonać choćby pobieżnej diagnozy środowiska, w którym pracujesz. Zastanów się, jakie problemy w nim występują, co warto spróbować w nim zmienić. Jaka wiedza, jakie umiejętności przydadzą się Twoim uczniom w przyszłości? Jakie postawy warto w nich kształtować? Porozmawiaj też z uczniami. Zapytaj, co ich najbardziej porusza, czym się najbardziej martwią, a co sprawia im radość.

W zależności od posiadanych już przez uczniów umiejętności społecznych:

- a) przygotuj ich do samodzielnej diagnozy środowiska i postawienia problemu lub
- b) sama/sam sformułuj problem, który ma być rozwiązany w efekcie realizacji projektu.

Krok 2. – Ustalenie tematyki. Wykreowanie celów

Uzupełnij własną wiedzę na dany temat, zbierz literaturę, abyś miał merytoryczną orientację przez cały czas trwania projektu. Wypisz zagadnienia, jakie w danym temacie należałoby poruszyć. Sformułuj pytania, na które odpowiedź będą znać uczniowie, kiedy skończą projekt.

Następnie, podobnie jak w kroku pierwszym zrób to sama/sam lub powierz uczniom, sformułowanie celów. Pamiętaj, że zrealizowane cele to rezultaty – zatem, postaw sobie pytanie, jakie rezultaty należy osiągnąć. Każde przedsięwzięcie, aby się udało, musi być celowe. Dlatego najpierw ustal cele ogólne, nazywane strategicznymi, ale pamiętaj, że one nie są zadaniami, a jedynie wyznaczają kierunek, w jakim podążamy. Później wyprowadź z nich cele operacyjne, czyli zamierzone osiągnięcia. Powinny tak być sformułowane, by określać sposób organizacji zajęć i dawać wskazówki uczniom - konkretne informacje, co, jak i kiedy mają wykonać. Kreując cele operacyjne dobrze jest posłużyć się zasadą S.M.A.R.T. Akronim, jaki tworzą pierwsze litery

wymienionych poniżej określeń w języku angielskim oznacza „bystry, inteligentny, roztropny”. Zatem cele powinny być „smart”, czyli:

Specyficzne (szczegółowe, operacyjne)
Mierzalne
Ambitne, ale osiągalne
Realistyczne
Terminowe, czyli określone w czasie.

Wyjaśnijmy, jak należy rozumieć te określenia.

Specyficzne (inaczej: szczegółowe, operacyjne), czyli sformułowane precyzyjnie

i konkretnie cele, dają większą szansę, że się je osiągnie, niż ogólne. Aby dobrze określić cel operacyjny, trzeba odpowiedzieć na 6 pytań:

- **Kto?** Kogo chcesz zaangażować?
- **Co?** Co zamierzasz osiągnąć?
- **Gdzie?** Gdzie to będzie?
- **Kiedy?** Jakie będą ramy czasowe?
- **Jak?** Określ wymagania i ograniczenia.
- **Dlaczego?** Określ dokładnie powody (korzyści), dla których warto realizować ten właśnie cel.

Mierzalne

Termin ten oznacza, że cele powinny być sformułowane tak, aby można zmierzyć, w jakim stopniu je osiągamy. Musimy zatem określić konkretne kryteria do pomiaru postępu, jaki zamierzamy osiągnąć. Dobrze jest zatem znaleźć wskaźniki, które pokażą mi, co zostało osiągnięte. Kiedy mierzymy postęp, utrzymujemy wyznaczony wcześniej kierunek, dochodzimy do kolejnych etapów i doświadczamy radości, czasem nawet euforii, która stanowi wspaniałą zachętę do kontynuowania wysiłków. Aby określić, czy cel jest mierzalny, należy zadać pytania: *jak wiele? Ile? W jakim stopniu? Skąd będę wiedział, że cel został osiągnięty?* Cel mierzalny jest namacalny, możesz doświadczyć go jednym ze zmysłów: zobaczysz, poczujesz smak, zapach, dotkniesz lub usłyszysz. W jaki sposób dowiesz się, czy twoi uczniowie są bardziej kreatywni? Oczywiście, kiedy zobaczysz ich prace plastyczne, weźmiesz udział w przedstawieniu z ich udziałem, usłyszysz, jak grają skomponowane przez siebie utwory, obejrzyj urządzone przez nich wystawę.

Ambitne, a jednak dostępne

Udział w jakimkolwiek przedsięwzięciu, które jest oceniane przez innych jako banalne, nieciekawe, nie twórcze, byle jakie, nie jest satysfakcjonujący. Cele zatem powinny być ambitne; ambitniejszy cel jest łatwiej osiągnąć, ponieważ większe wyzwanie silniej motywuje. Z drugiej zaś strony, cele muszą być dla uczestniczących w danym przedsięwzięciu osiągalne, czyli nie mogą wykraczać poza ich możliwości – intelektualne, fizyczne, finansowe. Inaczej mówiąc, wysiłek włożony w osiągnięcie celów powinien być do nich współmierny, a sukces pewny. Chociaż na początku pewne rzeczy mogą wydać się zbyt trudne, niedostępne, jednak, w zasadzie, jeżeli zaplanujesz bardzo precyzyjnie wszystkie kroki, ustalisz dla nich ramy czasowe i będziesz się tego trzymać, możesz osiągnąć prawie wszystko. Lista ambitnych,

wartościowych celów, jakie postawisz przed sobą i swoimi uczniami, pozwoli wam wszystkim poczuć się silniejszymi, bardziej wartościowymi. Praca nad osiągnięciem aspirujących zamierzeń daje poczucie sprawstwa, wzmacnia i rozwija naszą osobowość.

Realistyczne

Planując projekt, nie należy budować „zmków na lodzie”. Cel ma być realny. Istotna jest również wiara, pewność, że zamierzenie się uda. Przypomnij sobie, czy już coś podobnego osiągnąłeś w życiu i zapytaj, jakie warunki muszą być spełnione, aby dotrzeć do wyznaczonego celu.

Terminowe

Cele powinny być ujęte w ramy czasowe. Bez określenia czasu, wszystko się rozmywa. Jeżeli planujesz coś na „niewiadomo kiedy”, to najprawdopodobniej nigdy tego nie zrobisz. Każdy musi wiedzieć, kiedy dokładnie ma rozpocząć i skończyć swoją pracę. Wyznaczony termin mobilizuje siły.

Krok 3. - Ustalenie sojuszników. Oszacowanie zasobów

Porozmawiaj o projekcie z dyrekcją i nauczycielami uczącymi uczniów, z którymi chcesz realizować projekt. Przedstaw swoją propozycję, wskaż korzyści, zaprezentuj wstępny harmonogram. Zaproponuj współpracę, poproś o wsparcie. Zorientuj się, z jakimi instytucjami, organizacjami lub osobami można by podjąć współpracę realizując projekt.

Zorientuj się, którzy uczniowie chcieliby zaangażować się w dodatkowe działania. Ustal grupę liderów, którzy będą ci pomagać w zarządzaniu projektem. Zastanów się, co na poszczególnych etapach realizacji projektu będzie potrzebne (materiały, sprzęt, sale, itp.).

Jeżeli planujemy współpracę w różnych instytucjach, warto zadzwonić, a następnie wysłać oficjalne pismo i zapytać o zgodę na podjęcie współpracy. Jeżeli planujemy różne wydarzenia na terenie szkoły, koniecznie uzgodnijmy ich terminy z dyrekcją i innymi nauczycielami, aby nie okazało się, że w tym samym czasie, ktoś planuje inne działania, które mogą kolidować z naszymi.

Krok 4. – Zaprezentowanie wstępnego harmonogramu. Uściślenie zadań.

Zorganizuj spotkanie dla uczniów zainteresowanych realizacją projektu lub podziel się pomysłem jego realizacji podczas lekcji w klasie, z którą zamierzasz realizować projekt. Przedstaw wstępny pomysł na projekt; opisz całą ideę, nakreśl wizję, określ terminy, wyjaśnij cele, omów formę produktów końcowych i sposób ich prezentacji. Opis całości powinien dać uczniom pełen obraz tego, co będzie się działo (lub ustal to wspólnie z uczniami). Zapytaj uczniów, jak im się podoba taki pomysł i zaproś ich do omówienia lub stworzenia szczegółowego planu projektu. Omówcie po kolei co, kto, jak i kiedy ma zrobić. W trakcie omawiania uczniowie mogą rozwinąć zaproponowane przez siebie pomysły, zaproponować nowe.

Przedstaw również pomysł na to, jaką ty pełnisz rolę w projekcie – ustal z uczniami, kiedy i w jaki sposób będą mogli z tobą się konsultować w różnych sprawach i w jaki sposób zdawać relacje z wykonywanych zadań. Zapisz wszystkie ustalenia. Ustal, aby ktoś przygotował szczegółowy harmonogram zadań z wpisaniem osób odpowiedzialnych za wykonanie poszczególnych zadań. Harmonogram ten powinien

być udostępniony wszystkim zainteresowanym realizacją projektu, muszą wiedzieć, czego mają się trzymać.

Krok 5. – Rozpoczęcie, wdrażanie i monitorowanie działań według harmonogramu

Monitoruj, czyli systematycznie sprawdzaj, co uczniowie robią. Umów się z nimi na co tygodniowe krótkie spotkania (np. w trakcie dużej przerwy lub po lekcjach), aby mieli okazję zdać relacje z tego, co zrobili i ewentualnie poradzić się w sprawach, co do których nie są pewni.

Krok 6. – Opracowanie narzędzi do ewaluacji projektu

Warto wiedzieć, co tak naprawdę sądzą o przebiegu projektu inni (ewaluacja zewnętrzna), a jak oceniają swój udział osoby w nim zaangażowane (ewaluacja wewnętrzna). Ewaluacja to systematyczne zbieranie informacji, badanie, na ile wartościowe są podejmowane czy inicjowane przez nas aktywności. Wyniki ewaluacji służą ulepszaniu podejmowanych działań jeszcze w trakcie ich wykonywania. Zatem kolejnym krokiem będzie sporządzenie planu ewaluacji i opracowanie narzędzi – przygotowanie formularzy ankiet, wytycznych do wywiadów.

Ankieta jest najprostszym i najbardziej popularnym narzędziem do sprawdzenia opinii. Przygotuj prostą, łatwą do wypełnienia oraz do późniejszego opracowania ankietę i poproś o jej wypełnienie uczniów, nauczycieli, dyrekcję, rodziców, ewentualnie inne współpracujące przy projekcie osoby. Systematycznie sprawdzaj, co się udało, a co należałoby zmienić, gdybyś chciał realizować następny projekt. Można również przeprowadzić wywiady, zapisywać notatki z obserwacji, pisać co jakiś czas raporty/sprawozdania, analizować tzw. produkty końcowe projektu. Wskaźnikiem w projektach realizowanych przez uczniów są też oceny. Kiedy porównamy oceny grupy uczniów sprzed rozpoczęcia projektu i po jego zakończeniu, otrzymamy obraz ich postępów.

Krok 7. – Promocja projektu

Ważne jest, aby w trakcie realizacji projektu był on widoczny w najbliższym środowisku. Działania uczniów mają angażować społeczność lokalną, a praca szkoły powinna zostać zauważona. Zastanów się, jak dotrzeć do lokalnych mediów, w jakiej formie można zaprezentować rezultaty końcowe pracy uczniów. Nawiąż współpracę z lokalnymi instytucjami, z usług których korzysta większa liczba osób, np. parafia, ośrodek kultury, dom pomocy społecznej, przedszkola, sąsiednie szkoły, przedsiębiorstwa, hotele, banki. Dobrze jest również nawiązać współpracę z organizacjami pozarządowymi.

Krok 8. – Prezentacja projektu

Można powiedzieć, że prezentacja jest momentem kulminacyjnym w projekcie. Przynajmniej w tym znaczeniu, że dostarcza mnóstwa emocji realizatorom. Jest to przecież pokazanie innym rezultatów własnej pracy, a przez to wystawienie ich pod czyjąś ocenę. Prezentacja jest również istotna, ponieważ kiedy wkładamy w pracę sporo wysiłku, pragniemy zauważenia go i docenienia przez innych ludzi. Jeśli ocena jest pozytywna, pojawia się motywacja do podejmowania kolejnych wyzwań. Prezentacja wyników pracy projektowej może przybrać różne formy – może być to

wystąpienie uczniów przed jakimś audytorium, może być to umieszczenie rezultatów na stronie www, wystawa, inscenizacja – wszystko zależy od charakteru projektu i pomysłów jego realizatorów. Prezentacja powinna być starannie zaplanowana, jest świadectwem wykonania czasochłonnych zadań, o których oglądający zadania mogą nie mieć pojęcia. Obraz, jaki zobaczą, będzie przesądzał o ich opinii na temat projektu.

Krok 9. – Upowszechnianie działań i kontynuacja

Podczas realizacji projektu uczniowie zdobywają wiedzę, umiejętności, kształtują postawy i nawiązują rozmaite kontakty. Szkoda, aby po zakończeniu przewidzianych harmonogramem działań wszystko, co uczniowie zrobią, poszło w zapomnienie. Warto zachęcić uczniów do realizacji dalszych konkretnych przedsięwzięć lokalnych związanych z upowszechnianiem rezultatów projektu już po jego zakończeniu.

Główne przyczyny niepowodzenia projektów

Nuda i brak powiązań zadań z praktyką

Projekt ma być przede wszystkim interesujący dla realizujących go osób. Tego, co nas nie angażuje, zwyczajnie nas nudzi, nie będziemy przecież robić z pasją. Poza tym, jeśli coś robimy niechętnie, to nie przykładamy się do jakości wykonywanej przez nas pracy i robimy wszystko byle jak. Nieudane projekty to projekty, których tematyka jest dla uczniów nieciekawa, narzucona i kiedy uczniowie nie widzą żadnego powiązania tematu, jakim się zajmują, z życiem.

Brak zapału uczniów

Najlepiej, jeśli do zrealizowania poszczególnych zadań, będą zgłaszać się uczniowie, którzy chcą się nimi zajmować, ponieważ są nimi zainteresowani i czują się na siłach. Jeżeli nauczyciel sam wyznacza realizatorów, może natrafić na opór, może też nie mieć dobrego rozeznania w zainteresowaniach i uzdolnieniach uczniów i wówczas zadania będą realizować ci, którzy nie będą dobrze sobie z nimi radzili. Uczniowie reprezentują rozmaite osobowości; bywa, że są wśród nich tacy, których początkowy entuzjizm, okazuje się być „słomianym zapalem”. Mogą znaleźć się tacy, którzy pozornie zgadzają się z nauczycielem, a później i tak robią wszystko po swojemu, niekoniecznie dobrze.

Brak chęci wsparcia i współpracy ze strony dyrekcji lub rady pedagogicznej

Projekt wymaga współdziałania. Nauczycielowi realizującemu projekt jest trudno samemu wszystkiego dopilnować lub załatwić.

Zbyt trudne zadania, niejasne instrukcje

Zadania, jakie wykonują uczniowie podczas projektu nie mogą ich przerastać. Zbyt trudne zadania i zbyt czasochłonne szybko zniechęcają uczniów. Uczniowie muszą wiedzieć dokładnie, co i jak mają wykonać. Powinni otrzymywać proste, klarowne instrukcje oraz jasne kryteria dobrze wykonanego zadania. Może się zdarzyć, że nauczyciel wyjaśnia coś długo i zawile, tymczasem uczniowie nie rozumieją tego, co mówi, ewentualnie nie zapamiętają wszystkiego. Najlepiej jest przekazywać instrukcje na piśmie i cierpliwie przypominać co, jak i kiedy należy zrobić.

Brak uznania i zachęty ze strony nauczyciela

Uczniowie realizujący projekt muszą być wynagradzani. Należy pamiętać, że nagrodą mogą być nie tylko stopnie, ale słowa pochwały, wyrazy uznania, uśmiech. Uczniowie otrzymujący wyłącznie negatywne uwagi szybko się zniechęcają do czegokolwiek.

Nieudolność nauczyciela w zarządzaniu projektem

Efektywna organizacja pracy uczniów w projekcie wymaga od nauczyciela pełniącego funkcję lidera wielu umiejętności. Jeżeli nauczyciel jest osobą nieuporządkowaną, chaotyczną, zapominającą o wielu sprawach lub dyrektywną i za wszelką cenę dążącą do trzymania dozoru nad wszystkim, uczniowie mogą się zniechęcić do podejmowania aktywności. Dużo zależy więc od nauczycielskich umiejętności budowania dobrych relacji z uczniami. Życzliwość, cierpliwość, wyrozumiałość wobec błędów, docenianie wysiłków z pewnością przynoszą więcej dobrego niż krzyk, wyrażanie dezaprobaty, straszenie, ironizowanie oraz wiele innych zachowań tak naprawdę ujawniających emocje, które nauczyciel chce ukryć.

Nieznajomość procesów zachodzących w grupie

Większość zadań projektowych uczniowie realizują podzieleni na zespoły. Często spotykają się też w większej grupie. Praca grupowa ma to do siebie, że przebiega przez kolejne, określone z góry etapy – od momentu zawiązania grupy do momentu wykonania zadania i rozwiązania zespołu. Warto poznać mechanizmy psychologiczne rządzące grupami zadaniowymi oraz narzędzia, które liderowi grupy ułatwiają kierowanie pracą zespołu.

Nierealistyczny harmonogram

Planowanie projektu jest bardzo ważne i już na tym etapie dobrze jest sprawdzić, np. konsultując się z innymi, czy nasza wizja jest możliwa do zrealizowania.

W fazie planowania projektu zakładamy określone ramy czasowe – określamy początek i koniec, szacujemy, ile czasu zajmie wykonanie danego zadania - jednak trudno jest ostatecznie przewidzieć przyszłość i należy być przygotowanym, że czasami nie wszystko da się zrealizować w prognozowanym przez nas czasie. Planując projekt szkolny trzeba wziąć od uwagę, że jest on pracą dodatkową. Nauczyciele i uczniowie mają inne lekcje, prace domowe, sprawdziany. Na konieczne modyfikacje planu nie należy reagować emocjonalnie. Kiedy nie udaje się wykonać tego, co zaplanowaliśmy, kiedy musimy coś przesunąć w czasie, spokojnie należy rozpocząć działania z wariantu zastępczego. Najgorszą opcją jest kurczowe trzymanie się nierealnie zaplanowanego harmonogramu.

Mocne strony metody projektu

Nauczyciele pracujący metodą projektów podkreślają, że wyzwala ona w uczniach dużą aktywność, samodzielność, przedsiębiorczość i kreatywność – młodzi ludzie sami szukają odpowiedzi na nurtujące ich pytania, dokonują wyborów, podejmują decyzje. Realizacja projektu uczy też, jak bardzo ważna i efektywna jest współpraca przy wykonywaniu różnych zadań, uczy również odpowiedzialności.

Rola nauczyciela jako koordynatora projektu

Proponując pracę metodą projektu, nauczyciel powinien przyjąć wobec uczniów inną, niż tradycyjna, rolę. Ponieważ ma zarządzać projektem, musi być:

- organizatorem
- strategiem/ negocjatorem
- osobą motywującą
- aktywistą, inicjatorem
- wizjonerem
- pracownikiem społecznym potrafiącym troszczyć się o wykonawców.

Nauczyciel pełni w projekcie rolę **inspiratora, koordynatora i konsultanta**. Powinien posiadać fachową wiedzę w zakresie problematyki, jakiej projekt dotyczy. Musi znać także technikę planowania przebiegu projektu, ustalić realne terminy wykonania poszczególnych zadań, pomóc uczniom w podejmowaniu decyzji dotyczących podziału tychże zadań, orientować się w kosztach.

Praca metodą projektu wymaga od nauczyciela koordynującego dużych umiejętności organizacyjnych i komunikacyjnych, zdolności do motywowania uczniów i nauczycieli współpracujących oraz umiejętności w pozyskiwaniu do współuczestnictwa jak największej liczby osób (np. sponsorów, rodziców, przedstawicieli środowiska lokalnego). Ważne jest także twórcze, odważne podejście nauczyciela do problemów, jakie mogą pojawić się w trakcie pracy uczniów.

W pracy metodą projektów ważna jest postawa nauczyciela, który decyduje się podjąć opieki nad realizacją projektu. Musi zdawać sobie sprawę, że w metodzie tej nie można wszystkiego określić do końca i rezultat całego przedsięwzięcia właściwie nie jest przewidywalny.

Sposoby prezentacji rezultatów projektu

Prezentacja wyników pracy uczniów realizujących projekt jest niezbędnym i odgrywającym ważną rolę etapem końcowym. W ramach projektu uczniowie wspólnie z nauczycielem mogą przygotować wystawę prac plastycznych, wystawę fotograficzną, nagrać audycję radiową, nakręcić film, opracować stronę internetową, zorganizować apel, konferencję lub seminarium, zorganizować happening lub pochód, przygotować montaż słowno - muzyczny, inscenizację, festiwal, koncert, konkurs, wszelkiego rodzaju pokazy, opracować publikację, stronę internetową, przeprowadzić warsztaty dla innych uczniów.

Prezentację rezultatów projektu można zorganizować w mniej typowym miejscu i w oryginalnej formie. Równie ciekawym, jak szkolny korytarz miejscem, może okazać się hol w budynku dworca kolejowego, centrum handlowe, budynek urzędu miasta lub gminy, banku, poczty. Zamiast występować w szkolnej auli, uczniowie mogą pokazać się na scenie miejscowego teatru, w sali kinowej, skorzystać z pomieszczeń ośrodka kultury czy biblioteki miejskiej. Wyjście z prezentacją poza szkołę jest dla uczniów dodatkowym czynnikiem motywującym i dostarczającym emocji.

Literatura

1. *Uczenie metodą projektów*, pod red. Bogusławy D. Gołębnik, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2002
2. Mikina Agnieszka, *Jak wykonywać zadania metodą projektów?*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1997